

အပင်မျိုးသစ်အကာအကွယ်ပေးရေးဥပဒေ
 (၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ဥပဒေအမှတ် ၂၉။)
 ၁၃၈၁ခုနှစ်၊ တော်သလင်းလပြည့်ကျော် ၁၁ ရက်
 (၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၂၄ ရက်)
 ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် ဤဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းလိုက်သည်။

အခန်း(၁)
အမည်နှင့် အဓိပ္ပာယ်ဖော်ပြချက်

- ၁။ ဤဥပဒေကို အပင်မျိုးသစ်အကာအကွယ်ပေးရေးဥပဒေဟု ခေါ်တွင် စေရမည်။
- ၂။ ဤဥပဒေတွင် ပါရှိသော အောက်ပါစကားရပ်များသည် ဖော်ပြပါအတိုင်း အဓိပ္ပာယ် သက် ရောက်စေရမည်။
 - (က) အပင်ဆိုသည်မှာ အပင်လောကအတွင်းရှိ အဏုဇီဝများ အပါအဝင် မည်သည့် အပင်ကို မဆို ဆိုသည်။
 - (ခ) အပင်မျိုးဆိုသည်မှာ ဤဥပဒေအရ အပင်မျိုးသစ်အား အကာအကွယ်ပေးအပ်နိုင်သည့် အခြေအနေများနှင့် ကိုက်ညီသည်ဖြစ်စေ၊ မညီသည်ဖြစ်စေ ရုက္ခဗေဒ အပင်မျိုးခွဲဆိုင်ရာ အမျိုးအစားခွဲခြားခြင်း၏ အနိမ့်ဆုံးအဆင့်တွင်ရှိသော အပင်အုပ်စုတစ်ခုဟု သတ်မှတ်၍ အောက်ပါအရည်အသွေးများနှင့် ပြည့်စုံသော အပင်မျိုးကိုဆိုသည်-
 - (၁) မူလပါရှိသည့် မျိုးဗီဇတစ်ခု သို့မဟုတ် မျိုးဗီဇအစုအဖွဲ့များ ပေါင်းစပ်ခြင်းကြောင့် သက်ဆိုင်ရာ သွင်ပြင်လက္ခဏာရပ်များ ဖော်ပြနိုင်သောမျိုး၊
 - (၂) အခြားအပင်အုပ်စုများနှင့် အနည်းဆုံးလက္ခဏာရပ် တစ်ခုခုတွင် ကွဲပြားခြားနား သောမျိုး၊
 - (၃) မျိုးပွားသည့်အခါ မျိုးဗီဇလက္ခဏာရပ်များ ပြောင်းလဲမှုမရှိဘဲ တည်ငြိမ်စွာဖော်ပြ နိုင်သောမျိုး။
 - (ဂ) အပင်မျိုးသစ် ဆိုသည်မှာ လက်ရှိအပင်မျိုးများနှင့် လက္ခဏာ တစ်ရပ်ရပ်တွင် သိသာစွာ ကွဲလွဲမှုရှိပြီး စိုက်ပျိုးသည့်အခါ ယင်း၏ လက္ခဏာရပ်များမှာ ညီညာမှုရှိ၍ ထပ်ဆင့် မျိုးပွားရာတွင်လည်း ယင်း၏ လက္ခဏာရပ်များ ပြောင်းလဲမှုမရှိဘဲ ဤဥပဒေ ပုဒ်မ ၈ ပါ အတိုင်း အပင်မျိုးအသစ်ဖြစ်ရန်နှင့် ပုဒ်မ ၁၂ နှင့် ပုဒ်မ ၁၃ တို့နှင့်အညီ အမည်ပေးထား သော အပင်မျိုးကိုဆိုသည်။
 - (ဃ) အပင်မျိုးမွေးမြူသူ (Plant Breeder) ဆိုသည်မှာ အပင်မျိုးသစ် သို့မဟုတ် အပင်မျိုး တစ်မျိုးကို မွေးမြူသူ သို့မဟုတ် ရှာဖွေဖော်ထုတ်ပြီး တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင် ဆောင်ရွက်သူကို ဆိုသည်။ ယင်းစကားရပ်တွင် အပင်မျိုးမွေးမြူသူကို တာဝန်ပေးအပ်

သည့် လုပ်ငန်းပိုင်ရှင်၊ ယင်း၏ ကိုယ်စား ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသူ သို့မဟုတ် အပင်မျိုး မွေးမြူသူ၏ တာဝန်ကို တရားဝင် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သူတို့လည်း ပါဝင်သည်။

- (င) အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေး ဆိုသည်မှာ ကာကွယ်ခွင့်ရရှိထားသည့် အပင်မျိုးသစ်ကို အခြားသူတစ်ဦးဦးက ဤဥပဒေပုဒ်မ ၂၃၊ ၂၄၊ ၂၅ နှင့် ၂၆ တို့ပါ လုပ်ငန်း များအား လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ပါက အပင်မျိုးမွေးမြူမှုမှ တောင်းဆိုနိုင်သည့် ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကို ဆိုသည်။
- (စ) မျိုးပွားနိုင်သည့်အစိတ်အပိုင်း ဆိုသည်မှာ အပင်မျိုးအား မျိုးပွားရန် အသုံးပြုသည့် အပင်တစ်ပင်လုံး သို့မဟုတ် အပင်၏ အစိတ်အပိုင်းများကို ဆိုသည်။
- (ဆ) ရိတ်သိမ်းထားသည့်အစိတ်အပိုင်း ဆိုသည်မှာ အပင်မျိုး၏ မျိုးပွားနိုင်သည့် အစိတ် အပိုင်းများကို အသုံးပြုခြင်းမှ ထုတ်လုပ်ရရှိလာသည့် အပင်တစ်ပင်လုံး သို့မဟုတ် အပင်၏ အစိတ်အပိုင်းများကို ဆိုသည်။
- (ဇ) အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ် ဆိုသည်မှာ အပင်မျိုးသစ်ကို ကာကွယ်ခွင့်ရရှိရေးအတွက် အပင်မျိုးမွေးမြူသူအား ဤဥပဒေအရ ထုတ်ပေးသော လက်မှတ်ကိုဆိုသည်။
- (ဈ) ဝန်ကြီးဌာနဆိုသည်မှာ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်း ဝန်ကြီးဌာနကို ဆိုသည်။
- (ည) ဗဟိုကော်မတီဆိုသည်မှာ ဤဥပဒေအရ ဖွဲ့စည်းသော အမျိုးသားအပင်မျိုးသစ်အကာ အကွယ်ပေးရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုကော်မတီကို ဆိုသည်။
- (ဋ) ဦးစီးဌာနဆိုသည်မှာ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန၊ စိုက်ပျိုးရေး သုတေသနဦးစီးဌာနကို ဆိုသည်။

**အခန်း(၂)
ရည်ရွယ်ချက်**

- ၃။ ဤဥပဒေ၏ ရည်ရွယ်ချက်များမှာ အောက်ဖော်ပြပါအတိုင်း ဖြစ်သည်-
 - (က) အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို အကာ အကွယ်ပေးရန်၊
 - (ခ) အပင်မျိုးမွေးမြူခြင်းလုပ်ငန်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေရန်၊
 - (ဂ) အပင်မျိုးမွေးမြူခြင်းလုပ်ငန်းတွင် ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပိုမိုတိုးတက် လာစေရန်၊
 - (ဃ) အပင်မျိုးသစ်များ မွေးမြူရရှိလာပြီး စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတော်၏ စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို အထောက်အကူ ဖြစ်စေရန်။

အခန်း(၃)
ဗဟိုကော်မတီဖွဲ့စည်းခြင်း

၄။ ဝန်ကြီးဌာနသည် -

- (က) ဝန်ကြီးဌာန၏ ဒုတိယဝန်ကြီးကို ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဆက်စပ်သည့် ဝန်ကြီးဌာနများရှိသက်ဆိုင်ရာဌာန၊ အဖွဲ့အစည်းများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကျွမ်းကျင်သူ ပညာရှင်များနှင့် အခြားသင့်လျော်သူများကို အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဦးစီးဌာန၏ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်ကို အတွင်းရေးမှူးအဖြစ်လည်းကောင်း ပါဝင်စေလျက် အမျိုးသားအပင်မျိုးသစ်အကာအကွယ်ပေးရေးဆိုင်ရာဗဟိုကော်မတီကိုပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းရမည်။
- (ခ) ပုဒ်မခွဲ(က)အရဖွဲ့စည်းရာတွင် လိုအပ်ပါကဒုတိယဥက္ကဋ္ဌနှင့် တွဲဖက်အတွင်းရေးမှူးတို့ကို သတ်မှတ်၍ တာဝန်ပေးအပ်နိုင်သည်။
- (ဂ) ပုဒ်မခွဲ(က)အရ ဖွဲ့စည်းထားသောဗဟိုကော်မတီကိုလိုအပ်ပါကပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့် ပြင်ဆင် ဖွဲ့စည်းနိုင်သည်။

အခန်း(၄)
ဗဟိုကော်မတီ၏လုပ်ငန်းတာဝန်နှင့်လုပ်ပိုင်ခွင့်များ

၅။ ဗဟိုကော်မတီသည် -

- (က) ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့် စိုက်ပျိုးရေး ကဏ္ဍဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေရန် အပင်မျိုးမွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများနှင့် အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို အထောက်အကူဖြစ်စေသော ပတ်ဝန်းကျင်ကောင်းများ ဖန်တီးပေးနိုင်သည့် မူဝါဒများကို ချမှတ်ရမည်။
- (ခ) အပင်မျိုးမွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများ၊ နည်းပညာနှင့် သုတေသနလုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန် သက်ဆိုင်သည့် အစိုးရဌာနများ၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၊ ပြည်တွင်း ပြည်ပအဖွဲ့အစည်းများ၊ ပုဂ္ဂလိကလုပ်ငန်းရှင်များနှင့် ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရမည်။
- (ဂ) အပင်မျိုးသစ်စစ်ဆေးခြင်းဆိုင်ရာ နည်းပညာကော်မတီနှင့် ဆပ်ကော်မတီများကို ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ အခါအားလျော်စွာ ပြင်ဆင်ဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်ပေးအပ်ခြင်းများဆောင်ရွက်ရမည်။

၆။ ဗဟိုကော်မတီသည် အပင်မျိုးမွေးမြူသူက အပင်မျိုးသစ်အား ကာကွယ် သည့် အခွင့်အရေးလျှောက်ထားလာသောအခါ အဆိုပါအပင်မျိုးသစ်ကို သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိ မရှိ

အပင်မျိုးသစ်စစ်ဆေးခြင်းဆိုင်ရာ နည်းပညာကော်မတီ၏ သဘောထားမှတ်ချက်အပေါ် စိစစ် သုံးသပ်၍ ကိုက်ညီမှုရှိပါက အသိအမှတ်ပြုလက်မှတ်ကို ထုတ်ပေးရမည်။

အခန်း(၅)

အပင်မျိုးသစ်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန် သတ်မှတ်ချက်များ

၇။ အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးအတွက် အပင်မျိုးသစ်အဖြစ် ကာကွယ်ခွင့်ရရှိရန် လျှောက်ထားလာသည့် အပင်မျိုးသည် အောက်ပါ အရည်အသွေးများနှင့် ပြည့်စုံရမည်-

- (က) အသစ်ဖြစ်ခြင်း၊
- (ခ) ထူးခြားမှုရှိခြင်း၊
- (ဂ) ညီညာမှုရှိခြင်း၊
- (ဃ) တည်ငြိမ်မှုရှိခြင်း၊
- (င) ပုဒ်မ ၁၂ နှင့် ပုဒ်မ ၁၃ တို့ပါပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ အမည်ပေးခြင်း။

၈။ အပင်မျိုးသစ်အဖြစ် လျှောက်ထားလာသော အပင်မျိုးကို အပင်မျိုးသစ်ဟု မှတ်ယူရန်အတွက်-

- (က) အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေး လျှောက်ထားလာသည့်အချိန်၌ အပင်မျိုး မွေးမြူသူ သို့မဟုတ် ယင်း၏ ခွင့်ပြုချက် ရရှိသူက အဆိုပါအပင်မျိုး၏ မျိုးပွားနိုင်သည့် အစိတ်အပိုင်း သို့မဟုတ် ရိတ်သိမ်းထားသည့် အစိတ်အပိုင်းများအား ပြည်တွင်း၌ တစ်နှစ် ထက်စော၍လည်းကောင်း၊ ပြည်ပ၌ လေးနှစ်ထက်စော၍ လည်းကောင်း၊ နှစ်ရှည်ပင်နှင့် နွယ်ပင်များ ဖြစ်ပါက ပြည်တွင်း၌ဖြစ်စေ၊ ပြည်ပ၌ဖြစ်စေ ခြောက်နှစ်ထက်စော၍ လည်းကောင်း စီးပွားရေးအလို့ငှာ စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ခြင်း၊ အခြားအသုံးပြုမှုများအတွက် ရောင်းချထားခြင်း မရှိစေရ။
- (ခ) လျှောက်ထားလာသည့် အပင်မျိုး၏ မျိုးပွားနိုင်သည့် အစိတ်အပိုင်း သို့မဟုတ် ရိတ်သိမ်း ထားသည့် အစိတ်အပိုင်းများသည် ယခင်လျှောက်ထားခဲ့ခြင်းမရှိပါက ပြည်တွင်း၌ လေးနှစ်ထက်စော၍လည်းကောင်း၊ နှစ်ရှည်ပင်နှင့် နွယ်ပင်ဖြစ်ပါက ခြောက်နှစ်ထက် စော၍လည်းကောင်း စီးပွားရေးအလို့ငှာ ဖြန့်ဖြူးရောင်းချ ထားသော်လည်း ယင်းအပင် မျိုး၏ မျိုးပွားနိုင်သည့် အစိတ်အပိုင်း သို့မဟုတ် ရိတ်သိမ်းထားသည့် အစိတ်အပိုင်းများကို အပင်မျိုးသစ်အဖြစ် မှတ်ယူနိုင်သည်။
- (ဂ) ပုဒ်မခွဲ(ခ)ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရ အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးအတွက် လျှောက်ထားလိုသည့် အပင်မျိုးသစ်ကို ဤဥပဒေပြဋ္ဌာန်းပြီး တစ်နှစ်အတွင်း လျှောက် ထားရမည်။

၉။ အပင်မျိုးသစ်အဖြစ် လျှောက်ထားသော အပင်မျိုးသည် ကာကွယ်ခွင့်ရရှိရန် လျှောက်ထား သည့်အချိန်တွင် အများလက်ခံသိရှိထားသည့် အခြားမည်သည့် အပင်မျိုးနှင့်မဆို သိသာစွာ ကွဲပြား ခြားနားသည့် ထူးခြားသော လက္ခဏာရပ် ရှိရမည်။

ရှင်းလင်းချက်။ ။အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး လျှောက်ထားချိန် သို့မဟုတ် မှတ်ပုံတင်ခွင့် လျှောက်ထားချိန်တွင် မည်သည့် နိုင်ငံ၌မဆို အများလက်ခံ သိရှိထားသည့် အခြားအပင်မျိုးများထက် ထူးခြားသော လက္ခဏာရပ်ပါရှိ သည့် အပင်မျိုးများနှင့်စပ်လျဉ်းသော လျှောက်ထားခြင်းကိုသာ ဆိုသည်။

၁၀။ အပင်မျိုးသစ်အဖြစ် လျှောက်ထားသော အပင်မျိုးသည် မျိုးပွားဖြစ်စဉ်ကြောင့် အချို့သော လက္ခဏာရပ်များ ကွဲလွဲနိုင်သော်လည်း အဆိုပါ အပင်မျိုး ၏ မူရင်းလက္ခဏာရပ်များသည် ညီညာမှု ရှိရမည်။

၁၁။ အပင်မျိုးသစ်အဖြစ် လျှောက်ထားသော အပင်မျိုးသည် သားဆက် အဆင့်ဆင့်မျိုးပွားရာတွင် သို့မဟုတ် အထူးသဖြင့် မျိုးပွားစက်ဝန်းတစ် လျှောက်နှင့် စက်ဝန်းအသီးသီး၏ အဆုံးတွင် ယင်း အပင်မျိုးကို ကိုယ်စားပြုသည့် လက္ခဏာရပ်များ ပြောင်းလဲမှုမရှိဘဲ တည်ငြိမ်စွာ ဖော်ပြရမည်။

၁၂။ (က) အပင်မျိုးသစ်ကို အမည်ပေးရာတွင်-

- (၁) ယင်းအပင်မျိုးသစ်၏ အမည်နှင့် သက်ဆိုင်ရာ မျိုးစု၊ မျိုးစိတ်၏ သိပ္ပံအမည်ကို ထည့်သွင်း ဖော်ပြရမည်။
- (၂) အဆိုပါ အပင်မျိုး၏ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာရပ်များ၊ အရည် အသွေးများ သို့မဟုတ် အပင်မျိုးမွေးမြူမှုမှ ဖန်တီးထားသည့် လက္ခဏာရပ်များကို အသိအမြင်လွဲမှားစေ ခြင်းနှင့် ရှုပ်ထွေးမှုဖြစ်စေသော အမည်မပေးရ။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အပင်မျိုးသစ် အကာအကွယ်ပေးရေး အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ နယ်နိမိတ်အတွင်းရှိ မျိုးစိတ်တူ သို့မဟုတ် နီးစပ်သော မျိုးစိတ်များ၏ ရှိပြီးမျိုးအမည်များနှင့် ကွဲပြား ခြား နားစွာ ပေးရမည်။
- (၃) ယခင်သတ်မှတ်လိုက်နာ ကျင့်သုံးခြင်းမှလွဲ၍ ကိန်းဂဏန်းတစ်မျိုးတည်းသာ ဖော်ပြ ထားသည့် အမည်ပေးခြင်း မပြုရ။
- (၄) ပုဒ်မခွဲငယ်(၆)ပါ သတ်မှတ်ချက်များအရ အပင်မျိုးမွေးမြူ သူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး ကုန်ဆုံးပြီးသော်လည်း လွတ် လပ်စွာ အသုံးပြုနေသည့် အပင်မျိုး၏ အမည်ကို အဟန့်အတား ဖြစ်စေသည့် အမည်ပေးခြင်းမပြုရ။
- (၅) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အပင်မျိုးသစ်အကာအကွယ်ပေးရေး အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအားလုံး တွင် ကျင့်သုံးသည့် တူညီသော အမည်ပေးခြင်း ဖြစ်ရမည်။
- (၆) တတိယပုဂ္ဂိုလ်၏ ဦးစားပေးအခွင့်အရေးအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှု မရှိစေရ။ တတိယပုဂ္ဂိုလ်၏ ဦးစားပေး အခွင့်အရေးကြောင့် အပင်မျိုးသစ်၏ အမည်အသုံးပြု

ခြင်းအတွက် ပုဒ်မ ၁၃ ပုဒ်မခွဲ(က) ပုဒ်မခွဲငယ် (၃) ပြဋ္ဌာန်းချက်များပါ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဦးကို တားမြစ်ပိတ် ပင်ခြင်းခံရလျှင် ဗဟိုကော်မတီသည် အပင်မျိုးမွေးမြူသူကို အဆိုပါ အပင်မျိုးအတွက် အခြားအမည် တင်ပြစေရမည်။

(ခ) ကာကွယ်ခွင့်ရရှိထားသော အပင်မျိုးသစ်၏ မှတ်ပုံတင်ထားသည့် အမည်ကို ယင်းအပင်မျိုးသစ်အား ရောင်းချခြင်း သို့မဟုတ် ဈေးကွက်တင်ပို့ခြင်း ပြုလုပ်သည့်အခါ ကုန်သွယ်မှုအမှတ်တံဆိပ် အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ကုန်သွယ်မှုအမည်အဖြစ်လည်းကောင်း၊ အလားတူကိစ္စရပ်များတွင်လည်းကောင်း သုံးစွဲခွင့် ရရှိနိုင်သော်လည်း အလွယ်တကူ မှတ်မိနိုင်သည့် အမည်ပေးခြင်းဖြစ်ရမည်။

၁၃။ (က) အပင်မျိုးသစ်ကို အမည်ပေးခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍-

(၁) ပုဒ်မ ၁၂ ပုဒ်မခွဲ(က) နှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိသောကြောင့် ဗဟိုကော်မတီမှ ငြင်းပယ်လျှင် အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး လျှောက်ထားသူက အမည်အသစ် တစ်ခုကို သတ်မှတ်ကာလအတွင်း တင်ပြစေရမည်။

(၂) အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးပေးအပ်လျှင် ယင်း အပင်မျိုးသစ်၏ အမည်ကို ဗဟိုကော်မတီ၏ မှတ်ပုံတင်စာရင်းတွင် ရေးသွင်းရမည်။

(၃) မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ကာကွယ်ခွင့်ရရှိထားသော အပင်မျိုးသစ်၏ မျိုးပွားနိုင်သည့် အစိတ်အပိုင်းကို ရောင်းချသူ သို့မဟုတ် ဈေးကွက်တင်ပို့ခြင်း ဆောင်ရွက်သူမည်သူမဆို အပင်မျိုး မွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး ကုန်ဆုံးပြီးသည့်တိုင်အောင် ပုဒ်မ ၁၂ ပုဒ်မခွဲ(က) ပုဒ်မခွဲငယ်(၆) ပြဋ္ဌာန်းချက်ပါ ဦးစားပေး အခွင့်အရေးဖြင့် တားမြစ်ခြင်းခံရသည်မှလွဲ၍ ၎င်းအပင်မျိုးသစ်၏ အမည်အား ဆက်လက် အသုံးပြုရမည်။

(ခ) ဗဟိုကော်မတီသည် အပင်မျိုးအမည်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ လျှောက်ထားလာခြင်း၊ မှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ ဖျက်သိမ်းခြင်းများကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အပင်မျိုးသစ်အကာအကွယ်ပေးရေး အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ တာဝန်ရှိသူများထံ အသိပေးရမည်။ အဆိုပါ အဖွဲ့ဝင်များ၏ မျိုးအမည် မှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် လေ့လာတွေ့ရှိချက်များကိုလည်း ဗဟိုကော်မတီအနေဖြင့် တောင်းခံရယူနိုင်သည်။

အခန်း(၆)

အပင်မျိုးသစ်ကာကွယ်သည့်အခွင့်အရေးလျှောက်ထားခြင်း

၁၄။ အပင်မျိုးသစ်ကာကွယ်သည့် အခွင့်အရေးကို အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ်များ လျှောက်ထားနိုင်သည်-

(က) နိုင်ငံသားများ၊

(ခ) တည်ဆဲဥပဒေအရ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း အမြဲနေထိုင်ခွင့်ရရှိထားသော နိုင်ငံခြားသားများ နှင့် ယင်းတို့၏ အဖွဲ့အစည်းများ၊

(ဂ) အပင်မျိုးသစ်အကာအကွယ်ပေးရေးအတွက် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် သဘောတူညီမှုရရှိထား သော နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များမှ ယင်းတို့၏ နိုင်ငံသားများ၊ အဆိုပါ နိုင်ငံများတွင် တရားဝင် နေထိုင်ခွင့် ရရှိထားသော နိုင်ငံခြားသားများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ။

၁၅။ ပုဒ်မ ၁၄ ပုဒ်မခွဲ (ခ) နှင့် (ဂ) တို့ပါပုဂ္ဂိုလ်များသည် တည်ဆဲဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေ၊ စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ကိုက်ညီပါက အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး များကို နိုင်ငံသားများနှင့် တန်းတူ ခံစားခွင့်ရှိသည်။

၁၆။ အပင်မျိုးမွေးမြူသူသည် အပင်မျိုးစုနှင့် မျိုးစိတ်များအားလုံးအတွက် အပင်မျိုးသစ်ကာကွယ် သည့် အခွင့်အရေးကို ဤဥပဒေနှင့်အညီ လျှောက်ထားနိုင်သည်။

၁၇။ အပင်မျိုးသစ်ကာကွယ်ခွင့် အခွင့်အရေး လျှောက်ထားလိုသူသည် သတ်မှတ်ချက်များနှင့်အညီ ဗဟိုကော်မတီသို့ လျှောက်ထားရမည်ဖြစ်ပြီး အဆိုပါအခွင့်အရေးရရှိရန် လျှောက်ထားသည့် ရက်စွဲသည် ဤဥပဒေအရ လျှောက်လွှာကို လက်ခံရရှိသည့် ရက်စွဲ ဖြစ်ရမည်။

၁၈။ (က) အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးပေးအပ်ခြင်းဆိုင်ရာ မည်သည့် ဆုံးဖြတ် ချက်ကို မဆို ချမှတ်ပေးရန်အတွက် ပုဒ်မ ၈ မှ ပုဒ်မ ၁၂ အထိ ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် အပင်မျိုးသစ်၏ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိ မရှိ စစ်ဆေးရန်အတွက် ဗဟို ကော်မတီသည် သက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးဌာန၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် အစိုးရဌာနများမှ ပညာရှင်များအပါအဝင် အပင်မျိုးသစ်စစ်ဆေးခြင်းဆိုင်ရာ နည်းပညာ ကော်မတီ၊ သီးခြားအဖွဲ့အစည်းများ၊ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များအား တာဝန်ပေးအပ်နိုင် သည်။

(ခ) ပုဒ်မခွဲ(က)အရ တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းခံရသည့် အပင်မျိုးသစ်စစ် ဆေးခြင်းဆိုင်ရာ နည်း ပညာကော်မတီ၊ သီးခြားအဖွဲ့အစည်းများ၊ သက်ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များသည် အပင်မျိုးသစ်ကိုစစ်ဆေးရာတွင် သတ်မှတ်ဒေသများ၌ စိုက်ပျိုး၍ စစ်ဆေးခြင်း၊ အခြား လိုအပ်သည့် စစ်ဆေးမှုများ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ယခင်ဆောင်ရွက်ပြီးဖြစ်သော စမ်းသပ် ချက်များ သို့မဟုတ် စမ်းသပ်ကွက်များ၏ အဖြေမှတ်တမ်းများကို အသုံးပြုနိုင်သည်။

(ဂ) အပင်မျိုးသစ်စစ်ဆေးခြင်းဆိုင်ရာ နည်းပညာကော်မတီသည် စစ်ဆေးတွေ့ရှိချက် အစီ ရင်ခံစာကို ဗဟိုကော်မတီသို့ ပြန်လည်တင်ပြရာတွင် မိတ္တူတစ်စောင်ကို အပင်မျိုးမွေးမြူ သူထံသို့ ပေးပို့ရမည်။

၁၉။ ဗဟိုကော်မတီသည်ကာကွယ်ခွင့် လျှောက်ထားသည့် အပင်မျိုးသစ်ကို စမ်းသပ်စစ်ဆေး ရန်အတွက် လိုအပ်သော သတင်းအချက်အလက်များ၊ မှတ်တမ်းစာရွက်စာတမ်းများနှင့် မျိုးနမူနာ

များကို ဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ပြန်ထားသောနည်းဥပဒေများ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့် အညီ အပင်မျိုးမွေးမြူသူထံမှ တောင်းခံနိုင်သည်။

၂၀။ အပင်မျိုးသစ်အတွက် အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးလျှောက်ထားသူသည်-

- (က) နိုင်ငံတော်နှင့် အပင်မျိုးသစ်ကာကွယ်ခွင့်ဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှု ရရှိထားသော နိုင်ငံခြား တိုင်းပြည် သို့မဟုတ် ဒေသဆိုင်ရာအစိုးရများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော အဖွဲ့အစည်း (intergovernmental organization) တစ်ခုခုတွင် ယင်းအပင်မျိုးသစ်တစ်မျိုးတည်းကို ပထမအကြိမ် လျှောက်ထားခဲ့ပြီး မြန်မာနိုင်ငံ၌ ကာကွယ်ခွင့် ရယူနိုင်ရန်အတွက် ထပ်မံလျှောက်ထားလာပါက ပထမအကြိမ် မှတ်ပုံတင်လျှောက်ထားခဲ့သည့်နေ့၏ နောက် နေ့မှစတင်၍ ၁၂လအတွင်း ဦးစားပေးအခွင့်အရေးအဖြစ် လျှောက်ထားခွင့် ရှိသည်။
- (ခ) ပုဒ်မခွဲ(က)အရ ဦးစားပေးအခွင့်အရေး လျှောက်ထားရာတွင် ပထမအကြိမ် လျှောက် ထားခဲ့သည့် အဖွဲ့အစည်းထံမှ မိတ္တူမှန်ကန်ကြောင်း ထောက်ခံချက်ပါရှိသည့် စာရွက် စာတမ်းများ၊ မျိုးနမူနာ များအပြင် လိုအပ်ပါက အခြားအထောက်အထားများကို လျှောက် ထားသည့်နေ့မှ သုံးလအတွင်း ပေးပို့တင်ပြရမည်။
- (ဂ) ပထမအကြိမ်လျှောက်ထားခြင်းကို ငြင်းပယ်ခြင်း သို့မဟုတ် ရုပ်သိမ်းခြင်းခံရလျှင် ဗဟိုကော်မတီသို့ စစ်ဆေးရန်ပေးပို့ထားသည့် အပင်မျိုးသစ်နှင့် သက်ဆိုင်သော မျိုး နမူနာ၊ မှတ်တမ်းမှတ်ရာများနှင့် သတင်းအချက်အလက်များကို ဦးစားပေးကာလ ကုန်ဆုံး ပြီး နှစ်နှစ် သို့မဟုတ် သင့်တင့်သည့် အချိန်ကာလတစ်ခုကို အပင်မျိုးမွေးမြူသူမှ ခွင့်ပြု ပေးရမည်။

၂၁။ ပုဒ်မ၂၀ ပုဒ်မခွဲ (က) ပါ ဦးစားပေးအခွင့်အရေး ကာလအတွင်း အခြား နိုင်ငံအဖွဲ့အစည်း များသို့ ပထမအကြိမ် လျှောက်ထားခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြည်သူများအား အသိပေးခြင်း၊ အဆိုပါ မျိုးကို စစ်ဆေးရန် အသုံးပြုခြင်းတို့သည် ထပ်မံလျှောက်ထားခြင်းကို ငြင်းပယ်သည့် အခြေခံ အကြောင်းတရားများ မဖြစ်စေရ၊ အဆိုပါ အကြောင်းအရာများသည် မည်သည့် တတိယပုဂ္ဂိုလ်၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကို အားပေးစေခြင်း မဖြစ်စေရ။

၂၂။ (က) အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ အပင်မျိုးသစ်အဖြစ် ကာကွယ်ခွင့် လျှောက် ထားကြောင်းကို ဗဟိုကော်မတီက အများပြည်သူသိရှိရန် ထုတ်ပြန်ကြေညာသည့်နေ့နှင့် အပင်မျိုးမွေး မြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး ပေးအပ်သည့်ကာလအတွင်း အပင်မျိုးမွေးမြူသူသည် ယာယီကာကွယ်ခွင့် ရရှိစေရမည်။

- (ခ) ယာယီကာကွယ်ခွင့်ရရှိထားသော အပင်မျိုးသစ်ကို အခြားတစ်ဦးဦးက ပုဒ်မ ၂၃၊ ၂၄၊ ၂၅ နှင့် ၂၆ တို့ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် ဖော်ပြထားသည့်မျိုးများ ထုတ်လုပ်ပြီး ကာကွယ်ခွင့် ထပ်မံလျှောက်ထားခြင်းများ ဆောင်ရွက်မည်ဆိုပါက ယင်းအပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ခွင့်ပြုချက်ကို ရယူရမည်။ အပင်မျိုးမွေးမြူသူသည် ယာယီကာကွယ်ခွင့်ကာလအတွင်း

အဆိုပါ အပင်မျိုးသစ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ လိုင်စင် သဘောတူညီမှုများ ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဥပဒေနှင့်အညီ လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်ခြင်းများကို အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးရရှိသကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ယာယီကာကွယ်ခွင့် ရရှိထားသူသည် အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးမရရှိခဲ့ပါက အထက်ဖော်ပြပါ ရပိုင်ခွင့်များကို ဆက်လက်ခံစားခွင့်မရှိစေရ။

အခန်း(၇)

အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေး

၂၃။ (က) ပုဒ်မ ၂၇ နှင့် ပုဒ်မ ၂၈ တို့ပါ ကင်းလွတ်ခွင့်များမှတစ်ပါး ကာကွယ် ခွင့် ရရှိထားသော အပင်မျိုးသစ်၏ မျိုးပွားနိုင်သည့် အစိတ်အပိုင်းများကို အောက်ဖော်ပြပါ ကိစ္စရပ်များတွင် အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ခွင့်ပြုချက်မရှိဘဲ မည်သူမျှဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုရ -

- (၁) ထုတ်လုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ထပ်ဆင့်မျိုးပွားခြင်း၊
- (၂) မျိုးပွားရန်အတွက် ပြုပြင်ခြင်း၊
- (၃) ရောင်းချရန် ကမ်းလှမ်းခြင်း၊
- (၄) ရောင်းချခြင်း သို့မဟုတ် ဈေးကွက်သို့ တင်ပို့ရောင်းချခြင်း၊
- (၅) ပြည်ပသို့ တင်ပို့ရောင်းချခြင်း၊
- (၆) ပြည်ပမှ တင်သွင်းခြင်း၊
- (၇) ပုဒ်မခွဲငယ် (၁) မှ (၆)အထိ လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရန် သို့လျှောက် သိမ်းဆည်းခြင်း။

(ခ) အပင်မျိုးမွေးမြူသူသည် ပုဒ်မခွဲ(က)ပါ လုပ်ငန်းများကို လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်မည့်သူထံမှ ရသင့်ရထိုက်သည့် ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို ၎င်းတို့ကြားထားရှိသည့် သဘောတူညီမှုများနှင့်အညီ တောင်းဆိုနိုင်သည်။

၂၄။ ပုဒ်မ၂၇နှင့် ပုဒ်မ၂၈ပါ ကင်းလွတ်ခွင့်များမှတစ်ပါး အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ခွင့်ပြုချက်မရှိဘဲ ကာကွယ်ခွင့်ရရှိထားသော အပင်မျိုးသစ်၏ မျိုးပွားနိုင်သည့် အစိတ်အပိုင်းကို တစ်ဦးဦးက အသုံးပြုစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ပြီး ရိတ်သိမ်းထားသည့် အစိတ်အပိုင်းကို ပုဒ်မ၂၃ ပြဋ္ဌာန်းချက်ပါ လုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ခြင်းအတွက် သင့်တင့်မျှတသော ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို အဆိုပါ အသုံးပြုသူထံမှ အပင်မျိုးမွေးမြူသူက တောင်းဆိုပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

၂၅။ ပုဒ်မ၂၇နှင့် ပုဒ်မ ၂၈ ပါ ကင်းလွတ်ခွင့်များမှတစ်ပါး အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ခွင့်ပြုချက် မရှိဘဲ ပုဒ်မ၂၄ ပြဋ္ဌာန်းချက်ပါ ကာကွယ်ခွင့်ရရှိထားသော အပင်မျိုးသစ်၏ ရိတ်သိမ်းထားသည့် အစိတ်အပိုင်းများကို တစ်ဦးဦးက ထုတ်ကုန်များ ထုတ်လုပ်၍ ပုဒ်မ ၂၃ ပြဋ္ဌာန်းချက်ပါ လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ပါက အပင်မျိုးမွေးမြူသူက သင့်တင့်မျှတသော ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို အဆိုပါ အသုံးပြုသူထံမှ တောင်းဆိုပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

၂၆။ ပုဒ်မ ၂၃၂၄ နှင့် ၂၅ တို့ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် အောက်ဖော်ပြပါ မျိုးများအားလုံးကို သက် ရောက်မှုရှိစေရမည်-

(က) ကနဦးမျိုးအား သဘာဝအလျောက် မျိုးထွန်းလာသည့် အပင်များကို ရွေးချယ်ခြင်း သို့မဟုတ် မျိုးထွန်းစေရန် ဖန်တီး၍ မျိုးထွန်းလာသည့် အပင်များကို ရွေးချယ်ခြင်း သို့မဟုတ် တစ်သျှူးများ ပြောင်း လဲစေရန် ဖန်တီးသော(somaclonal variant) နည်းဖြင့် ရွေးချယ် ခြင်း၊ မျိုးကွဲအပင်များအား ရွေးချယ်ခြင်း၊ နောက်ပြန်မျိုးစပ်ခြင်း (backcross breeding) သို့မဟုတ် ဗီဇပြုပြင်နည်း (genetic engineering) စသည့် နည်းလမ်းများကို အခြေခံ၍ ဆင်းသက်ရရှိလာသည့်အပင်မျိုးများ(Essentially Derived Varieties) ဖြစ် သော-

(၁) ကနဦးမျိုး၏ သို့မဟုတ် ကနဦးမျိုးမှ တဆင့်ခံ ထုတ်လုပ် ထားသော မျိုး၏ ဗီဇအစု သို့မဟုတ် ဗီဇအစုများ ပေါင်းစပ် ဆင်းသက်လာခြင်းကြောင့် အဆိုပါမျိုးများ၏ အဓိက လက္ခဏာရပ်များအား ထင်ရှားသိသာစွာ ထိန်းသိမ်းဖော်ပြထားသော အပင် မျိုး၊

(၂) ကနဦးမျိုးနှင့် သိသာစွာ ကွဲပြားခြားနားသည့်မျိုး၊

(၃) လုပ်ဆောင်မှု မတူညီသောကြောင့် ရလဒ်ကွာခြားခြင်းမှလွဲ၍ ကနဦးမျိုး၏ ဗီဇအစု သို့မဟုတ် ဗီဇအစုများ ပေါင်းစပ် ဆင်းသက်လာခြင်းကြောင့် အဆိုပါမျိုးများ၏ အဓိကလက္ခဏာရပ်များ ဖော်ဆောင်ထားသဖြင့် ယင်းကနဦးမျိုးဟု အတည်ပြုနိုင် သောမျိုး။

(ခ) ပုဒ်မ ၉ အရ ကာကွယ်ခွင့် ရရှိထားသော အပင်မျိုးသစ်နှင့် သိသာ စွာကွဲပြားခြားနားသည့် လက္ခဏာများ မပါရှိသည့်မျိုးများ။

(ဂ) ကာကွယ်ခွင့်ရရှိထားသော အပင်မျိုးသစ်အား စဉ်ဆက်မပြတ် အသုံးပြု၍ ထုတ်လုပ်ရရှိ လာသည့်မျိုးများ။

၂၇။ (က) အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် မရရှိနိုင်မည့် အခြေအနေများမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ် သည်-

(၁) စီးပွားဖြစ်ထုတ်လုပ်ရန် မဟုတ်ဘဲ တစ်ပိုင်တစ်နိုင် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ခြင်း၊

(၂) သုတေသနလုပ်ငန်းအတွက်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊

(၃) ပုဒ်မ ၂၃၊ ၂၄၊ ၂၅ ပြဋ္ဌာန်းချက်များပါ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး များနှင့် ပုဒ်မ ၂၆ ပါ ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် မျိုးများထုတ်လုပ်ခြင်းမှလွဲ၍ အခြားမျိုးများ မွေးမြူထုတ်လုပ်ရေး အတွက် အသုံးပြုခြင်း။

(ခ) ကာကွယ်ခွင့်ရရှိသော အပင်မျိုးသစ် သို့မဟုတ် ပုဒ်မ ၂၆ (က)၊ (ခ) ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် အကျိုးဝင်သော အပင်မျိုးများကို တောင်သူလယ်သမားများက ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် မြေ

တွင် မျိုးထိန်းစိုက်ပျိုးခြင်း၊ စိုက်ပျိုးခြင်းမှရရှိလာသည့် ထွက်ကုန်များကို မိမိစားသုံးရန် အတွက် အသုံးပြုခြင်းသည် အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက် သည်ဟု မမှတ်ယူရ။

(ဂ) ပုဒ်မခွဲ(ခ)ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရ ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးရာတွင် သစ်သီးပင်များ၊ အလှစိုက် ပန်းပင်များ၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက်များနှင့် သစ်တောသစ်ပင်များ ပါဝင်ခြင်း မရှိစေရ။

၂၈။ (က) ကာကွယ်ခွင့်ရရှိထားသော အပင်မျိုးသစ်၏ မျိုးပွားနိုင်သည့် အစိတ် အပိုင်းများ သို့မဟုတ် ပုဒ်မ ၂၆ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော မျိုးများကို အပင်မျိုးမွေးမြူသူ သို့မဟုတ် ယင်း၏ ခွင့်ပြုချက် ရရှိသူက ပြည် တွင်း၌ရောင်းချခြင်း၊ ဈေးကွက်သို့ တင်ပို့ခြင်းတို့ကို အောက်ဖော် ပြပါ အခြေအနေများတွင် အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့် အရေး မရှိစေရ -

(၁) ထပ်မံမျိုးပွားမှုမပြုခြင်း၊

(၂) ကာကွယ်ခွင့်ရရှိထားသည့် အပင်မျိုးသစ်၏ မျိုးပွားနိုင်သည့် အစိတ်အပိုင်းများကို အဆိုပါအပင်မျိုး၏ မျိုးစုနှင့် မျိုးစိတ်များအား ကာကွယ်ခွင့်ဆောင်ရွက်ထားရှိမှု မရှိသော ပြည်ပသို့ စားသုံးရန်အတွက် တင်ပို့ခြင်း။

(ခ) ပုဒ်မခွဲ (က) အရ အပင်မျိုးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အစိတ်အပိုင်းများ မှာ -

(၁) မျိုးပွားနိုင်သည့် အစိတ်အပိုင်းများ၊

(၂) ရိတ်သိမ်းထားသည့်အစိတ်အပိုင်းများ၊

(၃) ရိတ်သိမ်းထားသည့် အစိတ်အပိုင်းမှ တိုက်ရိုက်ထုတ်လုပ်သည့် ထုတ်ကုန်တို့ ဖြစ်သည်။

၂၉။ မည်သူမျှ-

(က) ကာကွယ်ခွင့် ရရှိထားသော အပင်မျိုးသစ်အား အပင်မျိုးမွေးမြူသူ ၏ ခွင့်ပြုချက် မရရှိဘဲ ပုဒ်မ ၂၃၊ ၂၄နှင့် ၂၅ ပါလုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင် ခြင်းနှင့် ပုဒ်မ ၂၆ ပါ မျိုးများ ထုတ်လုပ်၍ ကာကွယ်ခွင့် ရယူခြင်း များ ဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုရ။

(ခ) အများပြည်သူအကျိုးမှတစ်ပါး ဤဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသည့် အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို ကန့်သတ်ခြင်း မရှိစေရ။

၃၀။ ပုဒ်မ ၂၉ပုဒ်မခွဲ(ခ)အရ ဗဟိုကော်မတီမှခွင့်ပြုချက်ပေးသော အဖွဲ့အစည်း၏ ဆောင်ရွက်ချက် အပေါ် အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကို ကင်းလွတ်ခွင့်ပြုရန် ပေါ်ပေါက်လာသည့် ကိစ္စရပ်များအတွက် အပင်မျိုးမွေးမြူသူမှ သင့်တင့်မျှတသော အခကြေးငွေများ ရရှိနိုင်သည်။

၃၁။ အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးသည် မည်သည့် အခြေအနေတွင်မဆို ကုန် ထုတ်လုပ်မှု စည်းမျဉ်းသတ်မှတ်ခြင်း၊ ထောက်ခံချက်ပေးခြင်း၊ ဈေးကွက်တင်ပို့ခြင်း သို့မဟုတ်

တင်သွင်းခြင်းများနှင့် သက်ဆိုင်ခြင်း မရှိစေ ရန်နှင့် ဖော်ပြပါအကြောင်းအရာများသည် ဤဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အကျိုးသက်ရောက်မှု မရှိစေရ။

၃၂။ အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကာကွယ်ခွင့် ကာလသည် ကာကွယ်ခွင့်ရရှိသည့် နေ့မှစတင်၍ နှစ်ရှည်ပင်နှင့် နွယ်ပင်မျိုးသစ်များဖြစ်ပါက ၂၅ နှစ်၊ အခြားအပင်မျိုးသစ်များ ဖြစ်ပါက ၂၀ နှစ် ဖြစ်သည်။

အခန်း(၈)

အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးပျက်ပြယ်ခြင်းနှင့် ရုပ်သိမ်းခြင်း

၃၃။ အောက်ဖော်ပြပါ အခြေအနေများတွင် အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး ပျက်ပြယ်စေရမည်-

- (က) အပင်မျိုးသစ်ကာကွယ်သည့် အခွင့်အရေး ပေးအပ်သည့်အချိန် တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် ပုဒ်မ ၈ သို့မဟုတ် ပုဒ်မ ၉ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက် တစ်ရပ်ရပ်တို့နှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိကြောင်း စစ်ဆေးတွေ့ရှိခြင်း၊
- (ခ) အပင်မျိုးမွေးမြူသူက တင်ပြခဲ့သည့် စာရွက်စာတမ်းများနှင့် အချက်အလက်များကို အခြေခံ၍ အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို ရရှိခဲ့ပြီးနောက် ယင်းအချိန်က ပုဒ်မ ၁၀ သို့မဟုတ် ပုဒ်မ ၁၁ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက် တစ်ရပ်ရပ်တို့နှင့် ကိုက်ညီမှု မရှိကြောင်း စစ်ဆေးတွေ့ရှိခြင်း၊
- (ဂ) အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကို မမှန်ကန်သော နည်းဖြင့် ရရှိထားခြင်း။

၃၄။ ပုဒ်မ ၃၃ ပါ အခြေအနေများမှအပ အခြားအကြောင်းခြင်းရာများကြောင့် အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး ပျက်ပြယ်ခြင်း မရှိစေရ။

၃၅။ ဗဟိုကော်မတီသည် အောက်ဖော်ပြပါအခြေအနေများတွင် အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကို ရုပ်သိမ်းနိုင်သည်-

- (က) ကာကွယ်ခွင့် ရရှိထားသည့် အပင်မျိုးသစ်သည် ပုဒ်မ ၁၀ သို့မဟုတ် ပုဒ်မ ၁၁ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက် တစ်ရပ်ရပ်တို့ကို ရေရှည် ထိန်းသိမ်းထားနိုင်မှု မရှိခြင်း၊
- (ခ) အပင်မျိုးမွေးမြူသူက ဗဟိုကော်မတီသို့ မျိုးသစ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ မျိုးသစ်အဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိရန် လိုအပ်သည့် သတင်းအချက်အလက်များ၊ မှတ်တမ်းများကို သတ်မှတ်ကာလအတွင်း တင်ပြနိုင်မှု မရှိခြင်း၊
- (ဂ) အပင်မျိုးမွေးမြူသူက ၎င်း၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းရန် အတွက် ပေးရန်ရှိသည့် အဖိုးအခများကို သတ်မှတ် ကာလအတွင်း ပေးဆောင်ရန် ပျက်ကွက်ခြင်း၊

(ဃ) အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးရရှိပြီး ကာကွယ်ခွင့် ရရှိထားသည့် အပင်မျိုးသစ်၏ အမည်အား ဖျက်သိမ်းခံရပြီးနောက် အပင်မျိုးသစ်မွေးမြူသူမှ ထပ်မံ၍ အခြားသင့်လျော်သည့် မျိုးအမည်အသစ်အား သတ်မှတ်ကာလအတွင်း အဆိုပြုနိုင်မှု မရှိခြင်း။

၃၆။ ပုဒ်မ ၃၅ ပါ အခြေအနေများမှအပ မည်သည့် အကြောင်းအရာကမျှ အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို ရုပ်သိမ်းခြင်း မရှိစေရ။

**အခန်း(၉)
အယူခံဝင်ခြင်း**

၃၇။ (က) အပင်မျိုးသစ်စစ်ဆေးခြင်းဆိုင်ရာ နည်းပညာကော်မတီ၏ သုံးသပ်ချက် အစီရင်ခံစာကို မကျေနပ်သူသည် ရက်ပေါင်း ၆၀ အတွင်း သတ်မှတ်ချက်များနှင့်အညီ ဗဟိုကော်မတီ သို့ အယူခံနိုင်သည်။

(ခ) ဗဟိုကော်မတီသည် ပုဒ်မခွဲ(က) အရ အယူခံခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အပင်မျိုးသစ်စစ်ဆေးခြင်းဆိုင်ရာ နည်းပညာကော်မတီ၏ သုံးသပ်ချက်အစီရင်ခံစာကို အတည်ပြုခြင်း၊ ပယ်ဖျက်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြင်ဆင်ခြင်း ပြုနိုင်သည်။ ဗဟိုကော်မတီ၏ အဆုံးအဖြတ်သည် အပြီးအပြတ် ဖြစ်သည်။

(ဂ) ဗဟိုကော်မတီကချမှတ်သော ဆုံးဖြတ်ချက်ကို မကျေနပ်သူသည် ယင်းဆုံးဖြတ်ချက် အကြောင်းကြားစာ လက်ခံရရှိသည့်နေ့မှ ရက်ပေါင်း ၉၀ အတွင်း သက်ဆိုင်ရာ တရားရုံး သို့ တည်ဆဲ ဥပဒေများနှင့်အညီ လျှောက်ထားနိုင်သည်။

**အခန်း(၁၀)
ပြစ်မှုနှင့် ပြစ်ဒဏ်များ**

၃၈။ မည်သူမဆို ကာကွယ်ခွင့်ရရှိထားသော အပင်မျိုးသစ်ကို ယင်းအပင်မျိုး မွေးမြူသူ၏ ခွင့်ပြုချက်မရှိဘဲ ပုဒ်မ ၂၃၊၂၄၊၂၅နှင့် ၂၆တို့ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက် တစ်ရပ်ရပ်ကို ဖောက်ဖျက်ကျူးလွန်ကြောင်း ပြစ်မှုထင်ရှားစီရင်ခြင်းခံရလျှင် ထိုသူကိုအနည်းဆုံး ခြောက်လမှ အများဆုံး သုံးနှစ်အထိ ထောင်ဒဏ်ဖြစ်စေ၊ အနည်းဆုံး ငွေဒဏ်ကျပ်တစ်ဆယ်သိန်းမှ အများဆုံးငွေဒဏ် ကျပ်သိန်း ငါးဆယ်အထိဖြစ်စေ၊ ဒဏ်နှစ်ရပ်လုံးဖြစ်စေ ချမှတ်နိုင်သည်။

အခန်း(၁၁)

အထွေထွေ

၃၉။ အပင်မျိုးသစ်ကာကွယ်ခွင့်လျှောက်ထားသူသည် ဤဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအားလိုက်နာခြင်း၊ သတ်မှတ်သည့် အခကြေးငွေများ ပေးဆောင်ခြင်း များ ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါက အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကို အခြား မည်သည့် အကြောင်းအရာများကမျှ ဟန့်တားခြင်း မရှိစေရ။

၄၀။ ဗဟိုကော်မတီသည် အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးရရှိရန် လျှောက်ထားခြင်း၊ အသိအမှတ်ပြု လက်မှတ်ထုတ်ပေးခြင်း၊ အပင်မျိုးမွေးမြူသူမှ အပင်မျိုးသစ်အမည် တင်ပြခြင်း၊ အတည်ပြုခြင်းတို့နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို အများပြည်သူ သိရှိစေရန် ထုတ်ပြန်ကြေညာရမည်။

၄၁။ ဤဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေများပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရွက်ရာတွင် အပင်မျိုးသစ် စစ်ဆေးခြင်းဆိုင်ရာနည်းပညာ ကော်မတီ၏တွေ့ရှိချက်ကို အခြေခံ၍ ဗဟိုကော်မတီ သည် ကြီးကြပ်စီမံ ဆောင်ရွက်ရမည်။

၄၂။ (က) အပင်မျိုးသစ်ကာကွယ်ခွင့် အခွင့်အရေးရရှိထားသော အပင်မျိုးမွေး မြူသူသည် ၎င်း၏ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်သူအားတွေ့ရှိပါက အောက်ဖော်ပြပါ အရေးယူ ဆောင်ရွက်ပေးရန် ဗဟိုကော်မတီသို့ တောင်းဆိုနိုင်သည်-

- (၁) အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကို ချိုးဖောက်သည့် သက်သေ အထောက်အထားရှိပါက ဆက်လက်လုပ် ဆောင်ခြင်းမပြုရန် တားမြစ်ခြင်း၊
- (၂) အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်သူ၏ လက်ဝယ်တွင် တွေ့ရှိ သော ကာကွယ်ခွင့် ရရှိထားသည့် အပင်မျိုးသစ်၏ မျိုးပွားနိုင်သည့် အစိတ် အပိုင်းများ၊ ရိတ်သိမ်းထားသည့် အစိတ်အပိုင်းများ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့မှ ရရှိလာ သော ဆက်စပ်ထွက်ကုန်များအား ဖျက်ဆီးခြင်း။
- (ခ) ဗဟိုကော်မတီသည် အခြားသော အသိဉာဏ်ပစ္စည်းဆိုင်ရာမူပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး အတွက် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ဥပဒေများပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အပင်မျိုးမွေးမြူသူ၏ ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေအား လိုက်နာဆောင်ရွက်ရေးအတွက် အသုံးပြုနိုင် သည်။

၄၃။ နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းမဟုတ်သော ဗဟိုကော်မတီဝင်များနှင့် အပင်မျိုးသစ်စစ် ဆေးခြင်းဆိုင်ရာ နည်းပညာကော်မတီဝင်များသည် ဝန်ကြီးဌာနက သတ်မှတ် ထားသော ချီးမြှင့်ငွေများကို ခံစားခွင့် ရှိသည်။

၄၄။ ဗဟိုကော်မတီသည် ဝန်ကြီးဌာန၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့် အပင်မျိုးသစ်ကာကွယ်ခွင့် အခွင့်အရေးရရှိရန် လျှောက်ထားသူက ပေးဆောင်ရမည့် အခကြေးငွေများကို သတ်မှတ်ပေးရမည်။

၄၅။ အပင်မျိုးသစ်ကာကွယ်ခွင့် အခွင့်အရေးလျှောက်ထားသူသည် လျှောက်ထားခြင်း၊ စစ်ဆေး ခြင်းများအတွက် သတ်မှတ်ထားသည့် အခကြေးငွေများကို ဗဟိုကော်မတီသို့ ပေးဆောင်ရမည်။

၄၆။ ဤဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရာတွင်-

(က) ဝန်ကြီးဌာနသည် နည်းဥပဒေ၊ စည်းမျဉ်းနှင့် စည်းကမ်းများကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့် ထုတ်ပြန်နိုင်သည်။

(ခ) ဝန်ကြီးဌာနနှင့် ဗဟိုကော်မတီသည် အမိန့်ကြော်ငြာစာ၊ အမိန့်၊ ညွှန်ကြားချက်နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ထုတ်ပြန်နိုင်သည်။

၄၇။ အပင်မျိုးသစ်အကာအကွယ်ပေးရေးဥပဒေ (၂၀၁၆ခုနှစ်၊ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ဥပဒေအမှတ်-၁၅)ကို ဤဥပဒေဖြင့် ရုပ်သိမ်းလိုက်သည်။

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရကျွန်ုပ်လက်မှတ် ရေးထိုးသည်။

(ပုံ) ဝင်းမြင့်

နိုင်ငံတော်သမ္မတ

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်